

บทที่ 13

ศาล

ส่วนที่ ๑ หมวดทั่วไป

ศาลทำหน้าที่ใช้อำนาจตุลาการ การพิจารณาพิพากษาคดี เป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บัญญัติให้มี ๔ ศาล ได้แก่

๑. ศาลรัฐธรรมนูญ
๒. ศาลยุติธรรม
๓. ศาลปกครอง
๔. ศาลทหาร

ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการ ดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความถูกต้องขจัดความขัดแย้ง ในการตีความในรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางการ เมือง หรือทางการใช้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นสำคัญ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่

๑. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับ กฎหมายอื่น
๒. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทาง การเมืองต่าง ๆ
๓. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือลักษณะต้องห้าม ของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี
๔. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับพรรคการเมือง ขัดแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
๕. วินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาทางปฏิบัติในทางการเมืองที่เกิด จากการนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาปฏิบัติ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วยประธานตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก ๑๕ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามคำแนะนำของวุฒิสภา คุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
๒. อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์
๓. เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการ สูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์
๔. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพัน รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่น ๆ

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นว่าเจตนาใน การจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมืองเรื่องของอำนาจต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นหลักการวิธีการที่จะใช้ในการวินิจฉัยรวมทั้งขึ้น ตอนต่าง ๆ จะแตกต่างจากการตัดสินของศาลอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย สูงสุด ฉะนั้นผลที่เกิดจากรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อการปกครองประเทศ ซึ่งมีผลโดยตรง ต่อประชาชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึง มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ

ส่วนที่ ๓ ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดี ที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น และศาลยุติธรรมมี ๓ ชั้น คือ

๑. ศาลชั้นต้น
๒. ศาลอุทธรณ์
๓. ศาลฎีกา

การพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์ คณะ บทบัญญัตินี้ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมของประชาชนที่มีผู้ พิจารณานั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาผู้พิพากษามีจำนวนไม่เพียงพอกับการ พิจารณาคดี ฉะนั้นการพิจารณาคดีในบางครั้งจึงมีผู้พิพากษานั่งพิจารณา

ไม่ครบองค์คณะ ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาศาลปกครองคณะ ในเรื่องของการจับและคุมขังบุคคลจะต้องมีหมายศาลและจะ ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปขอฝากขังยังศาล บทบัญญัติ ดังกล่าวถูกบัญญัติขึ้นเพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกเจ้าหน้าที่ ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม และผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีสิทธิขอให้ ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ หลักการนี้เพื่อ ป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานสอบสวน ทำทารุณเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพและในกรณีจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่าง พิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิด มีสิทธิได้รับค่า ทดแทน และค่าใช้จ่ายจากรัฐ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเจตนาที่จะรักษาสีทธิเสรีภาพของ ประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจของรัฐโดยขาดความยุติธรรม ในกรณีที่มีปัญหาว่ากรณีพิพาทที่เกิดขึ้นจะให้ศาลใดพิจารณาพิพากษา ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่น และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน ๔ คนเป็นผู้พิจารณา ปัญหาดังกล่าว ในชั้นศาลฎีกาได้เพิ่มแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองขึ้นมาอีกแผนกหนึ่ง ซึ่งแต่เดิมไม่มีในส่วนนี้และในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๙ คน ซึ่งได้รับเลือก โดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยใช้วิธีลงคะแนนลับเรียกว่า “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ส่วนในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และลงโทษผู้ พินาศในศาลยุติธรรมดำเนินการโดย “คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม”

ส่วนที่ ๔ ศาลปกครอง

ศาลปกครองเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกในบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งประเทศไทยได้พยายามจะจัดตั้งศาลปกครองมาเป็นเวลานานแต่ไม่ ประสบผลสำเร็จ และได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะการ ทำงานคล้ายศาลปกครองของฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามากเกี่ยวกับการ พิจารณาพิพาทคดีทางการปกครอง ซึ่งดำเนินการโดยศาลปกครอง และประเทศไทยก็ได้ นำหลักการต่าง ๆ มาจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ที่ เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วน ท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับ เอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของ รัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วน ท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของ รัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้อง ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วน ท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้อง รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ เหตุผลของการจัดตั้งศาลปกครองก็เพื่อให้ความยุติธรรม แก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของ ประชาชนที่จะไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยขาดความยุติธรรม เพราะคดีปกครองเป็น คดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของ ะ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำหรือการ ละ

เว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติ หรือเกี่ยวกับการกระทำ หรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติ หน้าที่ซึ่งเป็นเรื่องละเมิดทางปกครอง หรือเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีจำเป็นต้องมีกระบวนการ เป็นพิเศษต่างจากคดีปกติทั่วไป เพราะผลแห่งคำพิพากษาอาจกระทบถึงการบริหารราชการ แผ่นดิน หรือต้องจ่ายเงินภาษีอากรของส่วนรวมเป็นค่าชดเชย หรือค่าเสียหายแก่เอกชน ใน ขณะเดียวกันเอกชนจะอยู่ในฐานะ เสียเปรียบที่ไม่อาจจะทราบข้อมูลจากหน่วยราชการได้

ในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งหลักกฎหมาย หลักบริหาร และหลักการบริการสาธารณะ ฉะนั้น ตุลาการศาลปกครองจึงมีคุณสมบัติแตกต่างจากตุลาการ ศาลอื่น

ในประเทศฝรั่งเศสศาลปกครองเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งเป็นที่ ยอมรับของประชาชน ถือได้ว่าเป็นสถาบันหลัก สถาบันหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส เพราะ ประชาชนยอมรับในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองตลอด ระยะเวลาหนึ่งร้อยปีเศษ ที่ผ่านมา ศาลปกครอง ศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ ศาลปกครอง ชั้นต้น คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ประกอบด้วย (มาตรา ๒๗๙)

- ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธาน
- ตุลาการศาลปกครองที่คัดเลือกกันเอง ๔ คน เป็นกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ คน ที่มา จากคัดเลือกของวุฒิสภา ๒ คน จากรัฐมนตรี ๑ คน อำนาจหน้าที่ (มาตรา ๒๗๗)
- แต่งตั้งและถอดถอนตุลาการในศาลปกครอง - ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อน เงินเดือน และลงโทษตุลาการในศาลปกครอง อำนาจหน้าที่ (มาตรา ๑๗๖) พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาท ระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้น การกระทำของหน่วยงานดังกล่าว ซึ่ง ต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบในการปฏิบัติ หน้าที่ตามกฎหมาย

ส่วนที่ ๕ ศาลทหาร

ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๘๑ บัญญัติว่าศาลทหารมีอำนาจ พิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติการแต่งตั้งและการให้ตุลา การศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การแยกคดีอาญาทหารมาพิจารณาในศาลทหารนั้น เนื่องจาก ทหารเป็นผู้ถืออาวุธมีหน้าที่แตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป ความรับผิดชอบก็แตกต่างกัน บทบาทหน้าที่ของทหารพิเศษไปกว่าประชาชน ฉะนั้นระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่าง เกร่งเกร่ง มิฉะนั้นกองทหารจะไม่แตกต่างจากกองโจร ด้วยเหตุที่ทหารมีระเบียบวินัย มี อาวุธประจำกาย ฉะนั้นการพิจารณาคดีความผิดของทหารจึงต้องใช้ศาลทหาร เพราะหลักการพิจารณาคดี ขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งทบทลงโทษจะแตกต่างจากศาลยุติธรรมทั่วไป หมวดที่ ๔ การปกครองท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครอง ตนเอง ตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือในช่วงที่ประชาธิปไตยยังไม่มี การ พัฒนามากนักการปกครองจะเป็นการรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง โดยที่ส่วนกลางจะส่งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ไปประจำในหน่วยราชการต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งวิธีการปกครองดังกล่าวไม่สามารถ จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องตามความต้องการ

ของประชาชน และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเกิด การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้ ประชาชนได้ดำเนินการกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองตามความต้องการ อย่างแท้จริง และ แก้ปัญหาได้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในเรื่องสาธารณสุข โภค สิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรม การเก็บภาษี ฯลฯ โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการเลือกตั้งตัวแทน มาดำเนินการตาม กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหาร ราชการส่วนท้องถิ่นเป็น ๕ รูปแบบ และแบ่งเป็น ๒ ระบบ ได้แก่

๑. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบทั่วไป ปัจจุบันมี ๓ รูปแบบ

๑.๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด

๑.๒ องค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๓ เทศบาล

๒. การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินส่วนท้องถิ่นตามระบบ พิเศษมีอยู่ ๒ รูปแบบ

๒.๑ กรุงเทพมหานคร

๒.๒ เมืองพัทยา

หลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การ บริหารบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ และกฎหมายบัญญัติให้มี คณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่กำหนดอำนาจหน้าที่ใน การจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดถึงการจัดสรรสัดส่วน ภาษี และอากรระหว่างรัฐ กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และจะต้องนำเรื่องมาพิจารณาใหม่ทุก ๕ ปี สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหาร ท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการ เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรือมาจากความ ส่วนในเรื่องของการควบคุมการใช้ อำนาจประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มา ลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นนั้นไม่ สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพ้น จากตำแหน่งการลงคะแนนเสียง ต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มี สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด นอกจากประชาชนจะ สามารถควบคุมการใช้ อำนาจของผู้ปกครองได้ แล้ว ยังสามารถเข้าชื่อออกกฎหมายได้ด้วย กล่าวคือกฎหมาย บัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ของจำนวนผู้ มีสิทธิเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ และคำร้องขอต้องจัดทำเป็นร่าง ข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอ มาด้วย หลักการการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครอง ป้องกันสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ ของประชาชนตามจุดมุ่งหมายของระบอบประชาธิปไตย แผนภูมิการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบัน การปกครองส่วนท้องถิ่น สิทธิและอำนาจหน้าที่ ที่มาของสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น การควบคุมสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยประชาชน ท้องถิ่น คณะผู้บริหาร ท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ท้องถิ่น การออก ข้อบัญญัติ ท้องถิ่นโดย

๑. มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

๒. มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปี

๑. ให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

๒. มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปี

๓. ต้องไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือ ลูกจ้างของ
หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วน ท้องถิ่น

๑. สิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอบรม และเข้าไปมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา
อบรมของรัฐ ๒. หน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิ ปัญหาท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมอันดีของ ท้องถิ่น
มีอำนาจหน้าที่ตาม กฎหมายบัญญัติในการ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม ราษฎรผู้มีสิทธิ เลือกตั้งใน
องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นใดมีจำนวน ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๒ ของจำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้งใน องค์กรเข้าชื่อ
ร้อง ขอต่อประชาชน สภาท้องถิ่น พิจารณาออก ข้อบัญญัติท้องถิ่น ได้ คำร้องต้อง จัดทำเป็นร่าง ข้อบัญญัติ
ท้องถิ่น ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนผู้มี
สิทธิ เลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจาก ตำแหน่งการ
ลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๒ ของจำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งทั้งหมด

หมวดที่ ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจ

ก่อนมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ ปกครองในระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เหมือนกันในทุกประเทศ ก็คือ ไม่สามารถควบคุม
ตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองได้ จึงทำให้เกิดหลักการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยก็คือ หลักการ
ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งหลักการ ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองของ
แต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม
เป้าหมายของการควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน
เป็น สำคัญ

การตรวจสอบการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กระจายกระจายอยู่ในหลายส่วน
เช่น ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา การตั้ง กระทุ้งถาม การเปิดอภิปราย ฯลฯ ต่างเป็น
กระบวนการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจ ทั้งสิ้น แต่ในหมวดที่ ๑๐ นี้ ได้บัญญัติเกี่ยวกับ

๑. การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

๒. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๓. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

๔. การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนที่ ๑ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สิน
และหนี้สิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางการเมืองของไทยมิได้เกิด จากการใช้อำนาจกดขี่เอาเปรียบ
ประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองยังใช้ อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะ

การทุจริตคอร์รัปชันโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่และ อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมของผู้มีอำนาจทางการเมืองดังกล่าว ได้เกิดขึ้นมาเป็น ระยะเวลายาวนานและทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ และไม่สามารถควบคุมหรือ แก้ไขได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันการทุจริตหรือใช้อำนาจทางการเมืองแสวงหา ประโยชน์ได้ บทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติว่า ผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่ สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริต แห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ได้แก่

- นายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรี
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- ข้าราชการการเมืองอื่น
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบัญญัติมาตรา ๒๙๑ ดังกล่าวจะพบว่าตำแหน่งหน้าที่ที่ จะต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและ หนี้สินนั้น มีบทบาทและอำนาจในการอนุมัติอนุญาตหรือสั่ง การใดๆ ได้ ซึ่งถ้าการใช้อำนาจหน้าที่นั้นด้วย ความสุจริตด้วยความรู้ความสามารถก็จะก่อ ประโยชน์ให้แก่ประชาชน แต่ในทางตรงข้ามถ้าใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อเบียดบังผลประโยชน์ให้แก่ ตนเองหรือพวกพ้องจะก่อความเสียหายให้กับประชาชน ด้วยเหตุและผล ดังกล่าวจึงให้แสดง บัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางมิชอบ โดย คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่ง ทาง การเมืองได้

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๑. นายกรัฐมนตรี
๒. รัฐมนตรี
๓. ส.ส.
๔. ส.ว.
๕. ข้าราชการ

การเมืองอื่น ผู้บริหาร ท้องถิ่นและ สมาชิกสภา ท้องถิ่นตามที่ กฎหมาย บัญญัติ (มาตรา ๒๔๓) คู่สมรสและ บุตร ยื่นบัญชีทรัพย์สิน ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และหนี้สิน นิติภาวะ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยื่นเท็จ หรือปกปิด เปิดเผย ต่อสาธารณชนเฉพาะบัญชีฯ ของ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ซึ่งต้องไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ครบกำหนด ต้องยื่นบัญชี (มาตรา ๑๙๓ วรรค ๒) ข้อเท็จจริง ไม่ยื่น คณะกรรมการ พ้นจากตำแหน่งนับแต่ วันครบกำหนด ต้องยื่น ป.ป.ช.ตรวจพบ ห้ามดำรงตำแหน่งทาง การเมืองเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่ พ้นจากตำแหน่ง นับแต่วันที่ ตรวจพบ ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เนื่องจากการทุจริต ประพฤติมิชอบในวงราชการของประเทศ ไทยมีมาเป็นเวลานานไม่สามารถที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้

ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการ พัฒนาประชาธิปไตยและพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมาก รัฐบาลที่ผ่าน ๆ มาได้พยายามหา วิธีการ ป้องกันและแก้ไข และพัฒนาวิธีการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาไว้ซึ่ง ผลประโยชน์ ของประชาชน ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงบัญญัติให้มี “คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)” ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและ ประพฤติมิชอบของข้าราชการและผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง คณะกรรมการดังกล่าว ประกอบไปด้วยประธาน ๑ คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๘ คน ซึ่ง พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ของสังคม มี สัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปีบริบูรณ์ เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการ แผ่นดินของ รัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการ ตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารอง อัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรง ตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ และไม่มีลักษณะ ต้องห้ามตามมาตรา ๒๕๖ (๔) - (๗) มีวาระดำรงตำแหน่ง ๔ ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียง วาระเดียวและวุฒิสภาสามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ตามบทบัญญัติของ กฎหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มี อำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเสนอต่อวุฒิสภาและศาล ฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง

๒. ไต่สวนการร่ำรวยผิดปกติหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ของข้าราชการประจำ

๓. ตรวจสอบและประกาศการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

๔. ตรวจสอบความถูกต้องและการมีอยู่จริง รวมทั้งการเปลี่ยน แปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นับว่าเป็นความพยายามที่จะ ปราบปรามและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวง ราชการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้การใช้อำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายแสวงหาประโยชน์แก่ ตนเองและพวกพ้องเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตย และ ทำลายประเทศชาติอย่างร้ายแรง และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้งตามคำแนะนำ ของวุฒิสภา ประธานวุฒิสภา วุฒิสภา รายชื่อ (มาตรา ๒๕๗(๑)) - ผู้ทรงคุณวุฒิสภา นิติศาสตร์ ๑๐ คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภา รัฐศาสตร์ ๖ คน คณะกรรมการ ป.ป.ช. (มาตรา ๒๕) ประกอบด้วย ประธาน ๑ คน กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ๘ คน คณะกรรมาธิการของ วุฒิสภาดูตรวจสอบ ประวัติ และความ ประพฤติ (มาตรา ๑๓๕) คณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. มีจำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย (มาตรา ๒๕๗ วรรค ๓)

- ประธานศาลฎีกา

- ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

- ประธานศาลปกครองสูงสุด

- อธิการบดีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเลือกกันเองเหลือ ๗ คน

- ผู้แทนจากพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกตนเองเหลือ ๕ คน การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มี ๒ กรณี

๑. ถอดถอนโดยวุฒิสภา

๒. ถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การถอดถอนโดยวุฒิสภา (มาตรา ๒๙๙) ส.ส.ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ ส.ส. ร้องขอ ประธานวุฒิสภา เหตุที่ร้องขอ (มาตรา ๒๙๙ วรรค ๑)

๑. กระทำการขัดความเที่ยงธรรม

๒. จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมาย

๓. มีพฤติการณ์เสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่ง กรรมการป้องกันฯ อย่างร้ายแรง มติวุฒิสภาไม่น้อย กว่า ๓ ใน ๔ ของ จำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของวุฒิสภา มติวุฒิสภาน้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี กรรมการ ป.ป.ช. พ้นจากตำแหน่ง กรรมการ ป.ป.ช. ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไป

กรณีที่ ๑ สมาชิกสภาผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี ๕๐๐ คน จำนวน ๑ ใน ๕ เท่ากับ ๑๒๕ คน หรือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธาน วุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้

๑. นายกรัฐมนตรี

๒. รัฐมนตรี

๓. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๔. สมาชิกวุฒิสภา

๕. ประธานศาลฎีกา

๖. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

๗. ประธานศาลปกครองสูงสุด

๘. อัยการสูงสุด

๙. กรรมการเลือกตั้ง

๑๐. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๑๑. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๒. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๑๓. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการหรือผู้ดำรงตำแหน่งสูงตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ บุคคลดังกล่าวมานี้อาจหน้าที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือผลประโยชน์ ของประเทศชาติโดยส่วนรวม ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนมีจำนวนตามกฎหมายกำหนดเข้าชื่อกันขอให้วุฒิสภา ถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้ ถ้าพบว่าบุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมร้ายแรง ผิดปกติ

ต่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ โดยจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อ ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องเรียนด้วย

กรณีที่ ๒ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หมายความว่า สมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันมี ๒๐๐ คน จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ก็ เท่ากับ ๔๐ คนเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภา การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๓๐๐) ร้องขอ ส.ส.ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ ส.ส. ประธานวุฒิสภาศาลฎีกาแผนก คดีอาญาฯ ร้องขอ ส.ว. ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ วุฒิสภา เหตุที่ร้องขอ (มาตรา ๓๐๐ วรรค ๑) ๑. ร่ำรวยผิดปกติ ๒. กระทำความผิดฐาน ทุจริตต่อหน้าที่ ๓. กระทำความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ราชการ ร้องขอ ส.ส. และ ส.ว. ไม่น้อย กว่า ๑ ใน ๕ ของทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา

ส่วนที่ ๓ การถอดถอนจากตำแหน่ง ในกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยการควบคุมตรวจสอบ การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองมีหลายกระบวนการทั้งนี้ เพื่อที่จะคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักสำคัญ แต่กระบวนการ เป็นของประชาชนทุกคน ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีอำนาจในการ ควบคุมตรวจสอบโดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ให้ เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและ กฎหมาย ซึ่งการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและ ข้าราชการระดับสูงสามารถ ดำเนินการได้ ๒ กรณี คือ

การดำเนินการถอดถอนทั้งสองกรณิดังกล่าวให้ยื่นต่อประธาน วุฒิสภา แล้วส่งเรื่องต่อให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการตามกฎหมายให้ได้ความชัดเจนว่าข้อ กล่าวหาจะมีมูลหรือไม่ รวมทั้งเหตุผลต่าง ๆ แล้วนำเสนอต่อวุฒิสภา ถ้าข้อเสนอของคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต แห่งชาติระบุว่าไม่มีมูลข้อกล่าวหาที่ตนตกไป แต่ถ้าข้อเสนอว่ามีมูลความผิดให้เสนอ เอกสารให้ ประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาและส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดำเนินการต่อไป การถอดถอนจากตำแหน่ง ส.ว. ไม่น้อย กว่า ๑ ใน ๕ ของ ไม่มีมูล คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนแล้วทำรายงาน เสนอวุฒิสภา อยู่ของวุฒิสภา (มาตรา ๓๐๔ วรรค ๑) ประธาน วุฒิสภา ส.ส.ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของสภา ผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน (มาตรา ๓๐๔ ประธาน กรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสาร พร้อมความเห็น อัยการสูงสุด ประธานวุฒิสภา ศาลฎีกาแผน คดีอาญาฯ พิจารณาพิพากษา ประชุมวุฒิสภาเพื่อ พิจารณา เหตุที่ขอให้ถอดถอน มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อตำแหน่งหน้าที่ ในการยุติธรรม หรือ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย มีมติไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๕ ของ สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ถอดถอน ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากตำแหน่ง

ส่วนที่ ๔ การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เนื่องจากข้าราชการชั้นสูงและผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี อำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่มี ผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม ประกอบกับผู้ที่มี อำนาจต่าง ๆ นี้ ยังมีอิทธิพลต่อองค์กรต่าง ๆ ฉะนั้น

เพื่อให้การปราบปรามการทุจริตประพบัติ มิชอบในวงราชการได้ผล รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้มืองค์กรอีก
องค์หนึ่งเพื่อพิจารณา พินาศาณกรณความผิดเกี่ยวกับการทุจริตประพบัติมิชอบในวงราชการขึ้นในศาลฎีกา
เป็น แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญาหรือ
กฎหมายอื่น และในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองใช้สำนวนที่
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักใน การพิจารณา อีกทั้งสามารถเรียกสำนวน
เอกสาร หลักฐานบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อ เป็นประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ และที่
สำคัญในการพิจารณาคดีอาญากับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ สมาชิกสภาผู้แทนหรือวุฒิสมาชิกไม่ได้รับ
เอกสิทธิคุ้มครอง คือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้มีอำนาจคุมขังผู้ต้องหาในการ
ดังกล่าวระหว่างสมัยประชุมได้ ส่วนการตัดสินใจให้ถือเสียงข้างมากเป็นการตัดสินใจคดี จุดประสงค์ในการ
ดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองในแนวทางดังกล่าวเพื่อที่จะให้ผู้ที่มีอำนาจในการ
บริหารประเทศทั้งข้าราชการ ประจำและข้าราชการการเมือง หรือนักการเมืองได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจ
หน้าที่ตาม ระบอบประชาธิปไตย คือ จะต้องใช้อำนาจหน้าที่เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและ
ผลประโยชน์ของประชาชน โดยจะต้องไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเองซึ่งจะมี ความผิดและจะถูก
ดำเนินคดีอาญาดังกล่าว การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยื่นคำร้อง ไม่มีมูล ผู้เสียหาย
คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนและ สรุปสำนวนพร้อมทำความเห็น ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน
และเอกสารพร้อมความเห็น อัยการ ประธานวุฒิสภาสูงสุด ศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองพิจารณา ประชุมวุฒิสภาเพื่อ พิจารณาโดยเร็ว (มาตรา ๓๐๖) เหตุที่กล่าวหา (มาตรา ๓๐๘)

๑. ร่ำรวยผิดปกติ

๒. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา

๓. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

๔. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

หมวด ๑๑ การตรวจเงินแผ่นดิน

เนื่องจากการเงินการงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร ประเทศ การพัฒนาบุคลากร พัฒนาหน่วยงาน
จนถึงการพัฒนาประเทศการเงินและ งบประมาณเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ฉะนั้นการควบคุมตรวจสอบรายได้
รายจ่าย ทุนสำรอง การเก็บ รักษา รวมทั้งการออกกฎระเบียบหรือกฎหมายเพื่อที่จะใช้ควบคุมจึงเป็นสิ่งจำเป็น
มาก ฉะนั้น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจึงมีหน้าที่สำคัญพอสรุปได้คือ

๑. ตรวจสอบรายงานการเงินของประเทศรวมทั้งทุนสำรองเงินตรา ๒. ตรวจสอบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ

๓. ตรวจสอบการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงินสด ๔. ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของประเทศ ๕. แสดงความ

คิดเห็นและข้อเสนอแนะ

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานอิสระขึ้นตรงต่อตัวนายกรัฐมนตรี มีผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงิน
แผ่นดินเป็นหัวหน้าทำหน้าที่กำกับดูแล

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบไปด้วยประธานกรรมการ ๑ คน และกรรมการอีก ๔ คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การคลัง ฯลฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี

หมวด ๑๒ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีความตอนหนึ่งว่า “โดยประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็น หลักในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาเป็น เวลาเกินหกสิบปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลายครั้ง แสดงว่ารัฐธรรมนูญย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมแห่งการเวลา และสภาพการณ์ของบ้านเมือง...”

จากคำปรารภของรัฐธรรมนูญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่างๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ

การเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นในฐานะที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดจะต้อง เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้

ด้วยเหตุและผลดังกล่าวรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการ แก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ด้วย และในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติขั้นตอนการแก้ไขไว้ดังนี้คือ

๑. ผู้มีอำนาจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้แก่

คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ (= ๑๐๐ คน) หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภารวมกันไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ (= ๑๔๐ คน) และพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดมีมติให้เสนอไว้

๒. วาระที่ ๑

เมื่อการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์อย่าง ใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาวาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการ โดย การเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย คะแนนเห็นชอบต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้ง ๒ สภา คือ ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนและวุฒิสมาชิก

๓. วาระที่ ๒

เมื่อรัฐสภารับหลักการแล้ว ให้ตั้งคณะกรรมการจากสมาชิก รัฐสภาไม่เกิน ๔๕ คน พิจารณาสมาชิกเสนอคำแปรญัติติและสภาพิจารณาเรียงตามมาตรา และการลงมติในวาระที่ ๒ นี้ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (ไม่ใช่กึ่งหนึ่งแต่ใช้เสียงข้าง มาก)

๔. รอไว้ ๑๕ วัน ก่อนพิจารณาวาระที่ ๓ ๕. วาระที่ ๓

เมื่อรอไว้ครบ ๑๕ วันแล้วให้นำมาพิจารณาวาระที่ ๓ คือ การลง มติโดยการเรียกชื่อลงคะแนนอย่างเปิดเผย การลงมติให้ใช้เสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของทั้งสอง สภาารวมกัน

๖. เมื่อลงมติผ่านวาระที่ ๓ แล้ว นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน ๒๐ วันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

๔. ประการในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

(การประชุมร่วมกันของรัฐบาล)

คณะรัฐมนตรี

เสนอร่างรัฐธรรมนูญ

แก้ไขเพิ่มเติม

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย

พระมหากษัตริย์

ทรงสูง พระปรมาภิไธย

พระมหากษัตริย์

ทรงลง พระปรมาภิไธย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร และพรรค ที่สังกัดมีมติให้เสนอได้ หรือสมาชิกวุฒิสภาและ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสอง สภาและพรรคที่สมาชิก ราษฎรสังกัดมีมติให้ เสนอได้

วาระที่ ๑ - รับหลักการ - เรียกชื่อและ ลงคะแนนโดย เปิดเผย - มีคะแนนเสียงเห็น อกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ ทั้งสองสภา

นำขึ้นทูลเกล้า

อีกครั้ง

นายกรัฐมนตรีนำ |

ขึ้นทูลเกล้าฯ | ภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่รับร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไข

เพิ่มเติม

วาระที่ ๒ - ตั้งคณะกรรมการ การจากสมาชิก รัฐสภาไม่น้อยกว่า ๔๕ คน - สมาชิกเสนอคำ - แปรญัตติ - สภาพิจารณา เรียงตามมาตรา - มติให้ถือเสียง

ข้างมากเป็น ประธาน

วาระที่ ๓ เรียกชื่อและลง

คะแนนโดย เปิดเผย คะแนน เสียงให้

ความเห็นชอบ มากกว่า กึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของทั้งสอง

พระมหากษัตริย์ มิได้ทรงลง พระปรมาภิไธย พระราชทานคืนมา ภายใน ๓๐ วัน นายกรัฐมนตรีนำ รัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติมประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา ใช้บังคับเป็น กฎหมายได้เสมือน หนึ่งว่า พระมหากษัตริย์ได้ ทรงลงพระ ปรมาภิไธยแล้ว

นายกรัฐมนตรี

รัฐปรีการ่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมนั้นใหม่ ถ้า ยืนยันตามเดิมด้วยคะแนน เสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังรัฐสภาหรือเมื่อ พ้น ๙๐ วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา

บทเฉพาะกาล เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ข้อหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้ บังคับมิได้ (มาตรา ๖) ฉะนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญประกาศใช้บทบัญญัติใดหรือกฎหมายใดที่ขัดกับ รัฐธรรมนูญจะใช้บังคับไม่ได้ อีกทั้งหลักการที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญเก่าก็นำมาปฏิบัติไม่ได้ จะต้องใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่

ข้อยกเว้น เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้จะต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการ หลายอย่างในทางการเมือง การปกครอง รวมทั้งองค์กรการใช้อำนาจต่าง ๆ ด้วย และเพื่อ ไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในการเปลี่ยนแปลง จึงได้ร่างข้อยกเว้นบางประการไว้จนกว่าจะ สิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง จึงจะใช้หลักการในรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่นี้ เช่น คณะ องคมนตรี (มาตรา ๓๑๔) สภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๓๑๕) วุฒิสภา (มาตรา ๓๑๕)

คำสั่ง เป็นบทบัญญัติที่สั่งให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา เช่น การ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๓๒๓) หรือการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี เป็นต้น

ข้อห้าม ห้ามกระทำการบางอย่างตามบทบัญญัติในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ใน มาตรา ๓๒๓ ห้ามยุบสภาผู้แทนราษฎรถ้ายังร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง คณะกรรมการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และวุฒิสภายังไม่ เสร็จตามกำหนด

บทเฉพาะกาลอาจเป็นข้อยกเว้นหรือคำสั่งหรือข้อห้ามที่บัญญัติไว้ใช้เฉพาะในช่วง